

Översiktlig konsekvensbedömning och MKB

Översiktsplan 2018
Hammarö kommun

Dnr 2013/105

Antagen av Kommun fullmäktige 2018-06-25

Laga kraft 2018-07-19

Innehåll

Översiktlig konsekvensbedömning4

Inledning4

Ekologisk hållbarhet4

Social hållbarhet4

Bebyggelseutveckling6

Miljökonsekvensbeskrivning9

Sammanfattning9

Miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning9

Osäkerhets i underlag och bedömningar10

Alternativ10

Miljöförhållandena idag11

Påverkan på naturområden som avses i 7 kap MB12

Miljökvalitetsmålen12

Planens betydande miljöpåverkan16

Uppföljning och övervakning18

Icke-teknisk sammanfattning18

Översiktlig konsekvensbedömning

Inledning

Översiktsplanen är ett viktigt strategiskt dokument för hur vi vill planera Hammarö kommuns fortsatta utveckling och förvalta mark och vattenresurser på lång sikt. Översiktsplanen är rådgivande och genomförandet av planen är beroende av många faktorer. Kommunen har rådighet över flera av dessa faktorer, men några ligger också utanför kommunens kontroll. Det kan därför vara svårt att förutse vad som kan bli verklighet och i så fall när. Det är ändå mycket viktigt att ha en plan som innehåller generella riktlinjer och ställningstaganden för vilket förhållningssätt och vilka avvägningar som behöver göras i kommunens samhällsplanering. Den strategiska planeringen ger också uttryck för kommunens ambitioner och riktning för att nå ett hållbart samhälle.

Konsekvensbedömningen är indelad i två delar, där den första översiktligt beskriver väntade effekter och konsekvenser av planen. Hammarös översiktsplan bedöms medföra en betydande miljöpåverkan eftersom den behandlar olika lokaliserings- och exploateringsfrågor och syftar till att styra mot en viss mark- och vattenanvändning. Därför återfinns i del två en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för att identifiera, beskriva och bedöma planens betydande miljöpåverkan enligt Miljöbalken kap.6 § 12. Detaljerade konsekvensbeskrivningar hanteras i kommande detaljplaneskeden, när detaljplanen bedöms innebära betydande miljöpåverkan.

Ekologisk hållbarhet

Vi lever i ett socio-ekologiskt samhälle där naturen och samhället samspelar i komplexa system. En samhällsplanering för ekologisk hållbarhet måste beakta att mänskliga samhällen är intimt sammanvävda med ekosystemen. Produktion av varor och tjänster i samhället får inte kompromissa med ekosystemens bärförmåga, det vill säga naturen måste hinna återskapa uttagna resurser och återställa balansen i ekosystemen.

Samhällsplaneringen måste ha en socioekologisk systemsyn som omfattar både samhälle och ekologi. Att förstå kretsloppen i naturen och hur vårt samhälle påverkar naturen och hur samhället påverkar förutsättningarna för människan är viktigt för att bygga långsiktig hållbarhet. I Hammarö kommuns

planeringsstrategier gynnas en resurssnål livsstil, som ska ge resurs och energieffektiva system. Kretslopp ska slutas och skadliga ämnen ska inte tillföras miljön. Samspel med ekosystem och bevarande av värdefulla natur- och vattenmiljöer är prioriterade. Riktlinjerna har fokus på att behålla närheten och tillgången till natur- och kulturmiljön. För att kunna säkerställa ett minskat uttag av naturresurser och en minskad påverkan på miljön, utvecklas gång- och cykelinfrastruktur i anslutning till snabba kollektivtrafikstråk.

Bebyggelsestrukturen kommer förtätas men med hänsyn till en grön- och blåstruktur som ska säkra ekosystemens funktioner och bevarande av värdefull naturmiljöer, för ett rikt växt- och djurliv. Bevarandet av stora sammanhängande naturområden och jordbruksmark säkrar också ekosystemens långsiktiga bärförmåga för biologisk mångfald och sunda livsmiljöer.

Social hållbarhet

Ett socialt välfungerande samhälle bygger på tillit och trygghet. Tillit till varandra och förtroende för offentliga institutioner, främjar samarbete och bidrar till att uppfylla våra individuella och kollektiva behov. Samhällsplaneringen ska därför skapa miljöer där alla oavsett kön, ålder, kultur, ursprung eller funktionsvariation kan och vill röra sig och vistas oavsett tid på dygnet i samhället. Tilliten kan försvagas om vi utsätts för strukturella hinder till hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och meningsskapande.

Jämställdhet och mångfald

Det är viktigt att kommunens invånare oavsett kön, ursprung eller ålder har lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet. Fysisk planering ska ta hänsyn till olika livsmönster samtidigt som den inte ska medverka till att befästa negativa strukturer i framtiden. Planeringen ska därför vara lyhörd för hur kommunens olika invånare vill leva både idag och i framtiden. Eftersom det finns flera betydande skillnader i kvinnor och mäns vardags- och yrkesliv har det förts ett resonemang om hur planen kan minska skillnaden. Förutsättningarna kan också skilja sig för nyanlända eller nyblivna svenskar att ta del i det gemensamma samhället.

Arbetet med översiktsplanen har hittills i alla steg inbegripit både kvinnor och män i olika åldrar. Både kvinnor och män har varit delaktiga i framtagandet av planhandlingar. Möjligheterna att fånga upp ett brett spektrum av frågor och synvinklar som exempelvis jämställdhet anses därmed tillgodosett. Information om samråd sker på olika sätt i tidningar, på kommunens webbplats samt genom sedvanlig utställning av planhandlingar på bibliotek, liknande och genom öppet hus på olika platser i kommunen. Invånares möjlighet att ta del av planen kan då anses tillgodosett.

Möjligheter för nyanlända eller nyblivna svenskar att ta del av planhandlingar är troligen begränsad, eftersom de på grund av att planen inte är presenterad på deras modersmål och planeringsprocessen sannolikt är lite känd bland dessa grupper.

I översiktsplanens planeringsstrategi är flera delar till fördel för att kunna uppnå ett jämställt samhälle. Generellt sett har forskning visat att kvinnor ofta arbetar närmare bostaden än vad män gör. Samtidigt som den har visat att de har sämre tillgång till bil. Kvinnors rörlighet ökar därför betydligt när gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras. Sammantaget ger det dem större tillgänglighet till arbetslivet och fritidsaktiviteter, eftersom de reser med de färdsat-ten i betydligt större utsträckning.

Att prioritera närhet, flerbostadshus och skapa en varierad bebyggelse med en balans mellan det privata och offentliga är faktorer som också gynnar jämställdhet.

Ambitionen är tydlig i att möjliggöra boendeformer för människor i olika faser av livet, för stora och små familjer, barn och gamla. Det planerade bostadsbyggandet anses ge utrymme för bostäder med kvalitet, i olika storlekar, med varierande lägen. Detta bidrar till att förutsättningar skapas för alla människors möjligheter att leva och bo i kommunen och att alla kan uppleva trygghet och säkerhet i sina närmiljöer. Planen tillgodoser också faktor för en god livskvalitet, som närhet till service, förskolor, skolor och omsorg. Planen medger både ökade möjligheter till arbetspendling, med nya bostäder i nära anslutning till buskommunikationer inom kommunen. Därmed anses möjligheterna till arbete både nära och längre ifrån bostaden förbättras. Det blir då också möjligt att dela på ansvar för hem och barn, då föräldrar kan arbeta såväl nära som längre från sin bostad i Hammarö kommun. Handel och verksamheter i nära anslutning till bostäder, istället för t ex externa köpcentra som huvudsakligen nås med bil, gör det lättare för människor att ta del av service nära bostaden. Detta är viktigt med tanke

på kvinnors och mäns olika mönster att använda bil och andra färdmedel. Det underlättar också för andra invånare som saknar möjlighet att ta sin egen bil till målpunkter. Detta uppnås genom att planförslaget möjliggör en fortsatt förstärkning av tätorten och centrummiljöerna. När det gäller barnomsorg och skolor, i planens genomförande, så lokaliseras de nära bostadsbebyggelse. Beredskap för fortsatt utbyggnad av skolor underlättar även möjligheten att erbjuda olika typer av utbildning till nyanlända och invånare med utländsk bakgrund.

Barnperspektivet

Barnkonventionen omfattar såväl medborgerliga och politiska rättigheter som sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. I den fysiska planeringen ska vi säkerställa barnets rättigheter. Barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas i planprocesser som rör barn, samt att barn ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i planprocessen. Det är också viktigt att göra samhället och den egna verksamheten känd, tillgänglig och anpassad för barn.

Barn tillbringar ofta mer tid nära hemmet än vad vuxna gör. Det är därför viktigt att närmiljön är inkluderande, trygg och tillgänglig samt inbjuder till aktiviteter. Under senare år har barn och ungdomars vanor ändrats i hög utsträckning och allt fler ägnar sig åt stillasittande inomhusaktiviteter. Det är därför särskilt viktigt att tillgodose möjligheter till spontanidrott, attraktiva och stimulerande miljöer för mötesplatser utomhus samt för utomhusaktiviteter. Det är också viktigt med återhämtning, vilket gröna rum och grönområden kan erbjuda.

Planens effekter och konsekvenser är positiva och stärkande, då barn och ungdomars behov kan anses tillgodosedda i de planeringsstrategiska riktlinjerna. Eftersom riktlinjerna anger att det ska finnas god tillgång till en mångfald och variation av mötesplatser för informella möten mellan generationer, social tillhörighet och kulturell bakgrund. De ska skapa social sammanhållning och erbjuda trygghet, tillgänglighet och upplevelser. Samtidigt ska platser vara inkluderande, trygga och tillgängliga för barn med olika behov, som främjar deras självständighet. Prioritering på gång, cykel och kollektivtrafik samt utbyggnad av skolor och förskolor ger förutsättningar som tillgodoser barn och ungdomars rättigheter. Hammarö kommun arbetar aktivt med att tillgodose behovet av förskolor, vilket sker genom samarbete mellan flera kommunala förvaltningar.

Allt fler föräldrar skjutsar sina barn till skolan och fritidsaktiviteterna med bil. Ur hälso- och miljösynpunkt

är det därför relevant att eftersträva säkra och trygga skol- och fritidsvägar, så att föräldrar och barn samt ungdomar kan förflytta sig utan bil. Barn och ungdomar ska i möjligaste mån kunna ta sig till skola och fritidsaktiviteter utan att föräldrar upplever oro för att de ska skadas i trafiken, gå vilse eller liknande samt att andra målpunkter är tillgängliga på barnens villkor. Planen förväntas motverka mer bilåkande genom riktlinjerna, där bland annat gång och cykel prioriteras före bil. Med utformningen av nya hållbara kommunaktionstråk, bebyggelseområden och övrig offentlig miljö med mera, som har gångavstånd till samhälls- och basservice anses barnens rättigheter påverkas positivt.

I vissa av föreslagna utvecklingsområden lyfts möjligheten till nya mötesplatser som kan nyttjas för aktiviteter och som kompletterar befintliga. Fokus på förbättring och utveckling av gång och cykelstråkstrukturen inbjuder också till mer rörelse mellan målpunkter i utvecklingsområdena, men också över hela ön. Dessa parametrar anses underlätta för barn att röra sig fritt, utan att behöva passera otrygga platser. I synnerhet är det betydelsefullt då dessa grupper ofta går och cyklar mellan hemmet, till och från kompisar och fritidsaktiviteter.

Aspekter som rör barnen kommer att beaktas mer detaljerat i kommande fördjupade översiktsplaner och detaljplaner. Det är exempelvis frågor om detaljutformning av gator och bebyggelse, förskolors placering, tillgång till områden för aktiviteter som lek, idrott och friluftsliv.

Bebyggelseutveckling

Hammarö kommun är förutom Karlstad, den kommun i Värmland med högst befolkningstillväxt samt är den kommunen som längst haft en brist på bostäder. Bostadsbeståndet i kommunen består till stor del av småhus, som i friliggande villor. Under senare år har allt fler flerbostadshus byggts och en kan även se en ökning i planerade bostadsprojekt.

Varierat utbud av bostäder och närhet

I översiktsplanen skapas förutsättningar för att utveckla och skapa fler bostäder i områdena Skoghalls tätort, Nolgård/ Jonsbol, Sätterstrand, Bärstad, Anneberg/ Bråten och Östanås. Utöver detta finns redan utpekade utvecklings- och förtätningsområden som Tyehalvön, Rud och Hästviken där det finns gällande fördjupade översiktsplaner. Bebyggelseutvecklingen ska koncentreras till den norra delen av ön flerbostadshus ska premieras.

I översiktsplanen har valts att prioritera de områden som har bäst förutsättningar utifrån befintlig infrastruktur och god tillgänglighet. Genom att komplettera och förtäta befintlig bebyggelse är det möjligt att tillvarata befintlig infrastruktur och skapa bättre förutsättningar för service.

I den mån det går bygger vi på redan hårdgjorda ytor eller på områden där infrastrukturen redan finns. Det förtätas och bildas ytterligare ett centrum runt Nolgård som är en naturlig knutpunkt för hela ön.

En högre exploatering av bostäder medför att det går att skapa mervärden i områdena som exempelvis aktivitetsparker med medfinansiering av exploaterer. Naturområden som grönområden, parker och skolskogar bevaras och integreras i ny bebyggelse.

Bebyggelsestruktur av varierad karaktär

I översiktsplanen har riktlinjer tagits fram för kommunens kommande utveckling. En av dessa riktlinjer är att *Skapa en tätare bebyggelseutveckling av varierad karaktär*, vilket innebär att det är viktigt att bebyggelsen har flera funktioner och blandade boendeformer. Det ska finnas ett varierat bostadsbestånd anpassat till olika grupper i samhället. Genom att förtäta och bygga en varierad bebyggelse där flerbostadshus premieras, anpassas nuvarande bostadsbestånd för livets olika skeden. Att det blir en högre koncentration av människor inom ett område, gör att det blir lättare att skapa gemensamma mötesplatser där människor möts dagligen för att umgås, handla dagligvaror eller göra andra ärenden. Det minskar också risken för segregation.

Landsbygd och skärgården

I översiktsplanen lyfts skärgården och naturen fram som särskilt viktig att värna om. Vår närhet och tillgänglighet till skärgården och naturen ska bevaras, vilket innebär att ingen ytterligare bebyggelse ska ske i skärgården om det inte är för att skapa mervärden som att tillgängliggöra områden. Bebyggelseutvecklingen ska ske på ett sådant sätt att unika naturmiljöer bevaras. Orörd natur är viktig för att skapa det hållbara samhället.

Kommunens södra del består av landsbygdsbebyggelse och stora natur och rekreationsområden samt ett rikt djur och fågelliv. Detta vill kommunen värna om och är en stor bidragande orsak till att kommunen bestämt att ingen ytterligare exploatering ska ske på den södra delen av ön.

Kommunikation

I översiktsplanen läggs stor vikt på gående och cyklister och bilen får ta mindre plats. Det skapas förutsättningar för att bebyggelsestrukturen och transportstråken på Hammarö ska utvecklas i en pärlbandsstruktur, där bebyggelsen förtätas i cirklar (pärlor) längs kollektivtrafik- och cykelstråk. Strukturen skapar förutsättningar för långsiktigt hållbara, snabba och tillgängliga person- och godstransporter. Strukturen ger alla medborgare gångavstånd till grön- eller naturområden samtidigt som samhälls- och basservice nås med korta restid. Genom att nätet av transportstråk för kollektivtrafik, cykel och gång är logiskt och har tydliga kopplingar minskar behovet av bilresor betydande. För cykel och gång planeras god genhet. Bebyggelse i utpekade utvecklingsområden kan i vissa fall skapa eller förstärka existerande samband där kollektivtrafiken idag inte har så hög turtäthet eller inte trafikerar alls.

Vatten och avlopp

I översiktsplanen är enbart områden där det finns VA utbyggt utpekade som utvecklingsområden. Däremot kommer det att bli en ökad belastning på VA-nätet, både vad gäller vattenförsörjning som på reningsverk.

Offentlig service

I bebyggelsen ska en mångfald och variation finnas, med bostäder, verksamhetsområden, skolor och sociala mötesplatser. Det ska finnas en balans mellan det privata och det offentliga. Det är viktigt att kommunen växer i en takt som är hållbar, att kommunen hinner med behovet av nya förskolor och skolor och att detta tas med i redan i planeringen och utbyggnaden bör ske redan innan eller som senast i samband med etablering av nya bostäder.

Riksintressen som berörs

De riksintressen som översiktsplanen berör beskrivs och analyseras i miljökonsekvensbeskrivningen.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen är upplagd efter Miljöbalken kap. 6 § 12, rubriker och stycken följer paragrafens punkter. Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) ska integrera miljöaspekter i planen så att hållbar utveckling främjas. Liksom översiktsplanens övriga delar är miljökonsekvensbeskrivningen redovisad på en översiktlig nivå. Med utgångspunkt i det fokuserar MKB:n på att översiktligt bedöma konsekvenser och effekter av planeringsfrågor som kan antas innebära betydande miljöpåverkan.

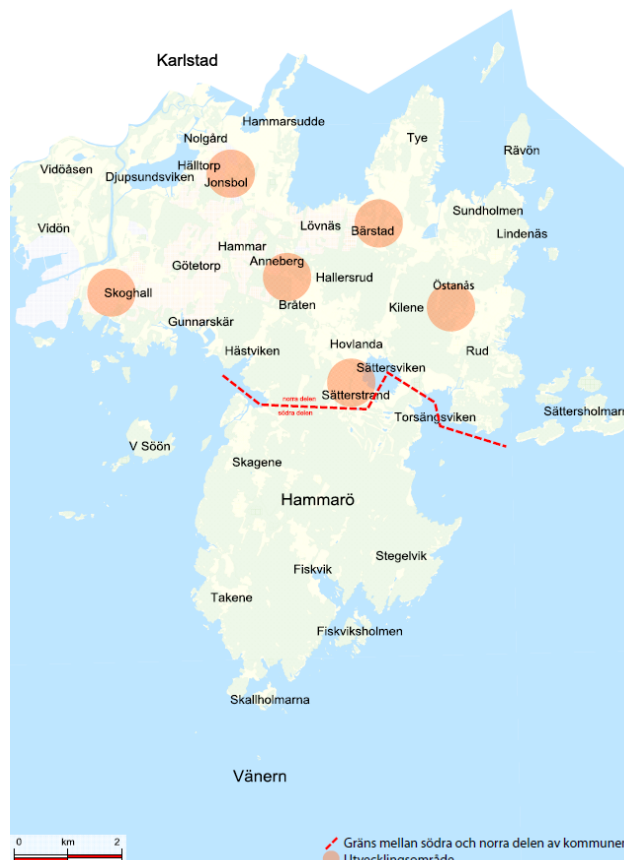
Sammanfattning

Hammarö kommun vill med sin planering skapa förutsättningarna för en långsiktig hållbar utveckling. Kommunens vision och strategiska program styr översiktsplanens inriktning mot ett varierat bostadsbestånd, god folkhälsa, ekologisk, social och ekonomiska hållbarhet. Samhällsplaneringen ska utformas så att socialt utanförskap motverkas och naturliga mötesplatser över generationsgränser kan skapas.

Översiktsplanen är kommunens viktigaste strategiska dokument för hur vi vill förvalta mark och vattenresurser på lång sikt. Den ska bidra till en proaktiv planering som styra utvecklingen till de områden som är bäst lämpade för en utbyggnad. Den huvudsakliga utbyggnaden sker i tätorten eller i områden med närhet till befintlig infrastruktur. Bebyggelsen kommer koncentreras till den norra delen av ön och det är framförallt flerbostadshus som byggs. I den mån det går bygger vi på redan hårdgjorda ytor eller på områden där infrastrukturen redan finns. Stor vikt läggs på gående och cyklister och bilen får ta mindre plats. De boende i tätorten förlitar sig nästan helt till gång-, cykel- och kollektivtrafik. Det finns cykelpooler och för längre resor där kollektivtrafik saknas finns bilpooler. Det bildas ytterligare ett centrum runt Nolgård som är en naturlig knutpunkt för hela ön. En högre exploatering medför att det går att skapa mervärden i områdena som exempelvis aktivitetsparker med medfinansiering av exploatörer. Naturområden som grönområden, parker och skolskogar bevaras och integreras i ny bebyggelse.

När vissa avvägningar behöver göras är kommunens planeringsstrategi för kommunens kommande utveckling prioriterad i fyra delar:

- Behålla vår närhet och tillgång till skärgården, naturen och kulturmiljön
- Skapa en tätare bebyggelsestruktur av varierad karaktär
- God livskvalité
- Klimatsmart och resurshushållande bebyggelse

Översiktsplanens koppling till andra planer och program är som övergripande strategisk plan. Den är vägledande men inte bindande och därmed kan förslag i planen förändras eller inte genomföras över tid. Däremot ska avsteg från översiktsplanens riktlinjer och förslag tydligt motiveras för att säkerställa att avstegen inte går bort från långsiktig hållbar utveckling.

Jämte översiktsplanen finns ett flertal dokument som är styrande för verksamheter inom kommunen, vilka tillämpas kontinuerligt och följs upp efter hand. Översiktsplanens roll som vägledande, kompletteras av dokument såsom fördjupade översiktsplaner, VA-policy, Bostadsförsörjningsprogram, Avfallsplan, m fl.

Miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning

Ett samrådsmöte om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad (så kallat avgränsningssamråd) hölls med Länsstyrelsen i Värmlands län den 8 juni 2017. Tidshorisonten är satt till år 2030 och är samma som för översiktsplanen.

Miljökonsekvensbeskrivningens detaljeringsgrad har anpassats till översiktsplanens strategiska innehåll och långsiktiga karaktär. Planens miljöpåverkan beskrivs och analyseras därför generellt inte för enskildheter

eller enskilda objekt. I nästa skede, när detaljplaner eller liknande är aktuella, görs mer detaljerade konsekvensbeskrivningar utifrån bland annat kommunens mall för behovsbedömningar. Därför kommer de mer detaljerade redovisningarna att göras i nästa planeringskede.

Geografiskt är miljökonsekvensbeskrivningen avgränsad till Hammarö kommun, men med utblickar mot Karlstads kommun. Planens påverkan på vatten och enskilda vattenförekomster har betydelse för ett större område med anledning av kommunens placering i Väner och Klarälvsdeltat. Grön- och blåstrukturen måste alltid ses i ett regionalt perspektiv och planens påverkan på klimatet är en global fråga.

Osäkerhets i underlag och bedömningar

Miljökonsekvensbeskrivningar är alltid förknippade med osäkerheter. Det finns dels genuina osäkerheter i alla antaganden om framtiden och dels finns det osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge. Osäkerheter av denna art härrör i denna miljökonsekvensbeskrivning huvudsakligen från att miljökonsekvensbeskrivningen har slutredigerats på mycket kort tid. Osäkerheter ligger också i att de underlag och källor som använts för miljöbedömningen kan vara behäftade med olika brister. Exempelvis kan de vara missvisande på grund av felaktiga antaganden, felaktiga ingångsvärden. Arten och omfattningen av osäkerheter framgår heller inte alltid av källrapporterna.

Det finns redan utpekade utvecklings- och förtätningsområden som Tyehalvön, Rud och Hästviken där fördjupade översiktsplaner är gällande. Det är oklart i översiktsplanen hur dessa redan gällande fördjupade översiktsplaner påverkar översiktsplanen, samt hur miljöaspekter i planerna förhåller sig till varandra.

En viktig del i det samråd som genomförs är därför den externa granskning som då görs av myndigheter, organisationer och allmänhet. Synpunkter som under samrådet inkommer på miljökonsekvensbeskrivningens omfattning, dess sakliga innehåll med mera, kommer att tillvaratas inför att det slutliga planförslaget ställs ut i enlighet med PBL:s processregler.

Alternativ

Nollalternativet: Om översiktsplanen inte genomförs

MKB:n ska innehålla en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om översiktsplanen inte genomförs. Detta för att möjliggöra en jämförelse av miljökonsekvenser om planförslagets olika delar inte blir av.

Den befintliga bebyggelsen lägger grunden om översiktsplanen inte genomförs. Det kommer i stora drag innebära att bostadsutvecklingen i kommunen växer utan strategisk planering, planering sker där behov uppkommer. Ett betydande tillskott av nya småhus tillkommer utspritt över ön, som i praktiken gör att kommunen inte kan uppnå en avvägd och långsiktigt hållbar bebyggelse utveckling. Det orsakar en betydande begränsning för kommunen att kunna erbjuda ett varierat bostadsbestånd anpassat till livets olika skeden.

Den tillkommande bebyggelsen kommer sannolikt placeras i anknytningen till befintlig bebyggelse, men också friliggande i nya områden. Det blir framförallt friliggande småhusbebyggelsen över hela ön. Bebyggelsen exploateras i anknytning till eller i natur, på landsbygden och nära vatten. Utbyggnad sker också inom befintliga planer på ön.

Grönstrukturplanen ska säkerställa bevarande av natur- och rekreationsvärden utöver det skydd som natura 2000 och naturreservat ger, men bebyggelsen kommer öka på platser som anknyter till natur, på landsbygden och nära vatten. Det skapar undanträngning av naturen då det tar mycket markyta i anspråk för infrastruktur och bostäder i förhållande till vad en tät bebyggelse för gående, cykel och kollektivtrafik tar i anspråk. Värden kan gå förlorade då småhusbebyggelse tar mycket markyta i anspråk vid exploatering och det görs ingen samlad bedömning av kommunens mark- och vattenanvändning. Det kommer inte gå att stå emot en ökad bebyggelse av jordbruks- och skogsbruksmark och exploatering av den södra delen av Hammarö.

Utglesningen av bebyggelsen och extern handel använder mycket naturresurser och orsakar mer klimatpåverkande utsläpp, jämfört med en tät planerad bebyggelse. Utglesningen leder till lägre befolkningstäthet och låser in samhället i ohållbara strukturer. Det leder till högre bilberoende och dålig hushållning av resurser till infrastruktur som vägar, vatten och avlopp. Bilberoendet orsakar ökade utsläpp till luft, mark och vatten och begränsar gång-,

cykel- och kollektivtrafikens utveckling. Bilvägar orsakar också barriäreffekter och buller. Buller från trafiklederna kommer sannolikt att öka. Buller från Järnvägen i Skoghall kvarstår på liknande nivåer som idag och på samma platser, då järnvägen inte byggs ut och ökningen av godstransporter är ringa.

En utglesning av bebyggelsen har låg värmetäthet vilket minskar möjligheterna att bygga ut fjärrvärme som behövs för att skapa mer förnyelsebar elkraftsproduktion.

Generellt finns därmed risker i att inte ha en framsynt och aktuellt förankrad samhällsplanering i en kommun som Hammarö. Då efterfrågan på att flytta till kommunen är stor, är det nödvändigt att vara tydlig med var och hur exploatering bör ske för att undvika icke genomtänkta byggnationer och förändringar med avseende på lokalisering, påverkan på infrastruktur för exempelvis transporter och avlopp, landskapsbild, naturvärden, med mera.

Rimliga alternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt 6 kap. 12 § miljöbalken identifiera, beskrivas och bedöma rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd. Den geografiska räckvidden av en översiktsplan är lagstadgad varför det i detta fall endast kan handla om alternativa utformningar av planen. En rimlig alternativ utformning av översiktsplanen för den framtida planeringen skulle kunna ske enligt scenario 2 Efterfrågade lägen från förarbetet Scenariobeskrivning för översiktsplanen.

Nybyggnationer koncentreras till de platser där många anser det attraktivt att bo. Utveckling sker i efterfrågade lägen, bebyggelse placeras i anknytning till natur, på landsbygden och nära vatten. Här byggs framförallt friliggande villor eller radhus. Genom att även planera för radhus utöver friliggande villor kan exploateringsgraden höjas något. Utbyggnaden av nyttillkommande bebyggelsen kommer att ske över hela ön, det är de attraktiva lägena som styr var utbyggnad sker.

Grönstrukturplanen ska säkerställa bevarande av natur- och rekreationsvärden utöver det skydd som natura 2000 och naturreservat ger, men bebyggelsen kommer öka på platser som anknyter till natur, på landsbygden och nära vatten. Småhusbebyggelse skapar undanträngning av naturen då det tar mycket markyta i anspråk för infrastruktur och bostäder i förhållande till vad en tät bebyggelse för gående, cykel och kollektivtrafik tar i anspråk. Värden kan gå förlorade då småhusbebyggelse tar mycket markyta i anspråk vid exploatering. Det blir också svårare att stå emot en ökad bebyggelse av jordbruks- och

söksbruksmark och exploatering av den södra delen av Hammarö.

Utglesningen av bebyggelsen och extern handel använder mycket naturresurser och orsakar mer klimatpåverkande utsläpp, jämfört med en tät planerad bebyggelse. Utglesningen leder till lägre befolkningstäthet och låser in samhället i ohållbara strukturer. Det leder till högre bilberoende och dålig hushållning av resurser till infrastruktur som vägar, vatten och avlopp. Bilberoendet orsakar ökade utsläpp till luft, mark och vatten och begränsar gång-, cykel- och kollektivtrafikens utveckling. Bilvägar orsakar också barriäreffekter och buller. Buller från trafiklederna kommer sannolikt att öka. Buller från Järnvägen i Skoghall kvarstår på liknande nivåer som idag och på samma platser, då det inte finns några kända expanderingsplaner idag.

En utglesning av bebyggelsen har låg värmetäthet. Det minskar möjligheterna att bygga ut fjärrvärme som behövs i ett energisystemperspektiv för att skapa mer förnyelsebar elkraftsproduktion.

Alternativ utformning av översiktsplanen visar att kommunen går bort från hållbarhet och uppfyllande av målen. Kommunen har därför vidareutvecklat scenario Ett växande Hammarö där människor och miljön står i fokus för att försöka nå ett långsiktig hållbart samhälle.

Miljöförhållandena idag

Nedan beskrivs miljöförhållandena idag i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt.

Hammarö kommun ligger i södra Värmlands län, i Vänerens norra skärgård. Naturen är varierad, den består av Klarälvsdeltats unika lövskogsområde i norr, skogsområde på södra ön och flera kilometer insjöskärgård av både sand-, stenhälls- och klapperstenstränder. Det finns också ett antal öar inom kommunen med unika naturtyper.

Den varierande och rika naturen skapar goda rekreationsmöjligheter i naturen. Det finns två naturreservat i kommunens skärgård och tre Natura 2000 områden, två i skärgården och ett är Klarälvsdeltat. Flera av öarna i skärgården ligger inom fågelskyddsområden. Det finns ett flertal rödlistade arter i de områden som är skyddade med stöd av lagen. Flera områden på ön har ett utpekade bevarandevärde för skolskog, friluftsområde eller biotopvärde som insjövikar, våtmark eller strandäng. Runt hela ön är det riksintresseområde för friluftsliv och i skärgården, klarälvsdeltat och på södra delen av ön finns riksintresse för naturvård.

Vikarna runt ön dras bland annat med historiska utsläpp och naturliga förekomster som orsakar måttlig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status. För ekologisk och kemisk miljö kvalitetsnorm uppnås god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus.

Generellt har exploatering lokaliserats och avgränsats till områden med hänsyn tagen till värdefulla natur-, rekreations- och bevarande värden. Stränderna runt ön omfattas av strandskydd.

Påverkan på naturområden som avses i 7 kap MB

Relevanta och befintliga miljöproblem som har samband med områden som avses i 7 kap MB, listas nedan.

Naturresevat

Hammarö kommun har inga egna naturresevat inrättade, men i kommunen och i angränsning till kommunen finns ett antal naturresevat. Det är skärgårdens höga natur-, vattenvärden som skyddas. Flera skyddsvärda djur- och insektsarter återfinns också i resevaten. Inom resevaten finns också höga rekreationsvärde och riksintresse för friluftsliv.

En ökande befolkning kommer att påverka naturresevaten genom högre besöksfrekvens. Det ökar belastningen på naturen i resevaten. Värdefulla biotoper kan skadas och i värsta fall gå förlorade.

Vattenskyddsområden

Hammarö kommun har ingen egen vattentäkt eller eget vattenverk utan Karlstads kommun försörjer Hammarö med dricksvatten. Hammarö kommuns västra del ligger inom Karlstads kommuns vattenskyddsområde Kattfjorden, som försörjer Hammarö med dricksvatten. Skoghallsådran i Klarälven som mynnar ut i vattenskyddsområdet, är utsläppsområde för Vidöns avloppsreningsverks renade avloppsvatten och breddningsavlopp. Avloppsverksamheten är tillståndspliktig under tillsyn av Länsstyrelsen Värmland.

Stora Enso Skoghall Mills verksamhet och annan verksamhetsmark efter nedlagd industri finns inom vattenskyddsområdet. Inom det verksamhetsområdet finns det förorenad mark som kan orsak förorening av vattenskyddsområdet om det läcker ut i grundvatten och vidare ut i Klarälven och Väner. Länsstyrelsen Värmland, Hammarö kommun med flera arbetar med att säkra området från risken att förorena omgivande vattendrag och sjön Väner.

Natura 2000

Klarälvsdeltat som är Natura 2000 område sträcker sig i väst östlig riktning och ligger i Karlstads södra kommundel och Hammarös norra kommundel. I väster delas naturområdet av Skoghallsleden, i öster av Hammaröleden. I älvdeltat går också Karlstadsvägen som är en äldre mindre vägen till Skoghall. De två stora trafiklederna påverkar med utsläpp av bränsle-, däck- och vägpartiklar, kväveoxider som orsakar förorening och övergödning i naturen, med flera miljöskadliga ämnen. Det sprids vägsalt på de två stora trafiklederna. Saltet påverkar grundvatten och vattendragen med risk för förhöjda kloridhalter. Tillväxten hos träd nära saltade vägar hämmas, skador på barrträd uppkommer och mindre artrik växtlighet uppkommer. Det finns också uppmätta förhöjda bullernivåer i naturmiljön i anslutning till trafiklederna som kan störa arter i områdena närmast vägen. De förhöjda bullernivåerna är dock på relativt begränsad yta i förhållande till hela Natura 2000 områdets yta. Det är två områden i direktanslutning till väg 236 norr om Nolgårdsholmarna som visar på förhöjda buller nivåer.

Strandskydd

Hammarö skärgård är en av kommunens viktigaste tillgångar. Generellt gäller 100 m men skyddet är utökat till 300 m på land, där skyddets syfte måste säkerställas. Här finns höga natur- och kulturvärden och området är betydelsefullt för boende, besöksnäringen och friluftslivet. Ny bebyggelse prövas därför restriktivt för att skydda natur- och vattenvärden och allmänhetens tillgänglighet kopplade till kommunens strandområden.

De skäl som gäller strandskydd kommer fördjupas och redovisas i kommande fördjupade översiktsplaner och detaljplaner.

Miljö kvalitetsmålen

De sexton miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Kommunerna är en av de viktigaste aktörerna för att de nationella miljö kvalitetsmålen ska uppnås och den fysiska planeringen har stor betydelse. Nedan redogörs för de relevanta miljö mål som beaktas och kommunens åtgärder för att uppnå målen i översiktsplaneringen.

Begränsad klimatpåverkan

Utsläppen av växthusgaser och användningen av fossila bränslen behöver minskas för att målet ska kunna uppnås. För detta är transporter en av de

viktigaste aspekterna där en betydande minskning av vägtrafiken med motorfordon måste ske. Den senaste resvaneundersökningen 2014 visar en trend med minskad vägtrafik på Hammarö. Hammarö kommun kan ytterligare begränsa klimatpåverkan genom att underlätta för persontransporter med kollektivtrafik, gång och cykel. Kommunen stärker förutsättningarna för detta genom de planerade kommunikationsstråken för dessa transportslag. Prioritering av flerbostadshus och förtätning i befintlig bebyggelse, med utvecklingsområden i anslutning till kommunikationsstråken kan bidra till minskning av klimatpåverkan från transporter.

Med klimatsmart och resurshushållande bebyggelse avses metoder som leder till effektiv och låg användning av energi, material och vatten, exempelvis för transporter, uppvärmning av byggnader och elanvändning. Klimatsmart bebyggelseplanering skapar också förutsättningar för ett fossilfritt samhälle. Planeringen prioriterar närhet till bus och samhällsservice med goda förutsättningar för gång, cykel och kollektivtrafik. I syfte att stärka energieffektiviseringen arbetar kommunen också med effektivisering i lokaler. Det sker samarbete mellan Hammarö och Karlstad om hållbara transporter och om kommunal energi- och klimatrådgivning till privatpersoner, företag och organisationer.

För att säkerställa en långsiktigt hållbar energilösning, behöver fler bostäder värmas med förnyelsebara energislag från bioenergi och solenergi. Hammarö kommun ser därför positivt på ökad installation av solenergi och en möjlig förtätning av fjärrvärmenätet med fler anslutningar, då det levererar värme till hushållen från förnybara bränslen. Vad gäller vindkraft finns två utpekade riksintresseområde för storskalig vindkraft. I dagsläget finns ett flertal vindkraftverk i det ena området, Gässlingegrund Väneren. Hammarö kommun kommer inte försvåra ytterligare etablering i utpekade områden, men det är låg sannolikhet med ny etablering av vindkraftverk i kommunen.

Frisk luft

Det nationella målet säger att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturarvet inte skadas. De skadliga inverkningarna på vår hälsa kan bli stora från utsläpp av skadliga ämnen och höga halter av partiklar i luften. Höga halter av partiklar och höga halter av kväveföreningar i luften har också påverkan på förlämnings- och kulturminnen av olika slag. Detta är nära kopplat till trafikens avgasutsläpp samt slitage på vägbeläggningar. En minskning av vägtrafiken är viktig för målet frisk luft och beskrivs för Hammarös räkning i må-

let ovan. Även uppvärmningen är av betydelse då vedeldning kan bidra till utsläpp. Hammarö kommun uppmuntrar till anslutning till fjärrvärme i samband med nybyggnationer där så är möjligt. Rådgivning och tillsyn bedrivs också för att undvika skadliga utsläpp från ved. Hammarö kommun är medlem i Värmlands Luftvårdsförbund sedan många år, för gemensam provtagning och analys av luftkvaliteten enligt Miljökvalitetsnormerna för luft. Hammarö ligger under gränsvärdena för miljökvalitetsnormerna idag. Med en ökande befolkning blir bebyggelseplaneringens prioriteringar viktiga för att behålla en god luftkvalitet.

Bara naturlig försurning

Målet nationellt är att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i tekniska material eller på kulturföremål och byggnader. Försurningen påverkar mark, sjöar och grundvatten. Den orsakas av svavel- och kväveutsläpp på grund av transporter, energianläggningar, industri och jordbruk. Många av insatserna som är nödvändiga för att komma till rätta med försurningsproblemen är beroende av internationella åtaganden. På kommunnivå, kopplat till fysisk planering, är det framförallt minskad vägtrafik som är relevant. Det uppnås genom att förtäta en utglesad bebyggelse, så att det blir gång och cykelavstånd till viktiga målpunkter. Hammarös syn redovisas ytterligare under miljömålet Begränsad klimatpåverkan. Den kommunala vattenvården syftar i stort till en god hushållning med hav, sjöar och vattendrag genom att minska övergödningen och genom kalkning av försurade sjöar. Väneren kalkas inte och det är enda sjön i kommunen. Kommunen ingår därför inte i kalkningsprogrammet. Kommunen bidrar i vattenvårdsarbetet genom samarbete med de kommuner som har försurade sjöar och vattendrag i Klarälvens avrinningsområde.

Giftrig miljö

Den nationella formuleringen säger att miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. I ett nationellt perspektiv är kemikalielagstiftningen REACH ett av flera viktiga instrument i att nå detta. För kommunen planeringsperspektiv handlar problematiken om de giftiga och långlivade ämnen som redan finns spridda i miljön omkring oss. På olika ställen i Hammarö kommun finns kända förorenade markområden. De finns utmärkta på en karta som kontinuerligt

används som underlag för exploateringsförfrågningar och planering. I samband med exempelvis behovsbedömning för MKB kopplat till detaljplanering studeras markföroreningar och vid behov görs erforderliga undersökningar och åtgärder. Arbetet med miljöskydd kopplat till kemikalier innebär framförallt tillsyn enligt miljöbalken. Miljö- och byggnadskontoret ser till att miljöbalken och följdlagstiftningen efterlevs inom olika verksamheter, vilket kan ske med stöd av de allmänna hänsynsreglerna för att förbjuda en verksamhet eller förelägga om åtgärder. Kopplat till samhällsbyggande gäller att inga farliga ämnen tillåts vid byggnation. Detta kontrolleras i samband med byggnation och prövning av detta.

Ingen övergödning

Enligt nationella miljömålet ska halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller på möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. Då mark eller vatten tillförs för mycket näringsämnen uppstår övergödning, vilket får konsekvenser för vattenkvalitet och biologisk mångfald. För Hammarö kommun är det relevant då kommunen är en ö i Vänern med stor efterfrågan på att bo och bygga nära vatten. Problemen med övergödning kan kopplas till reningsverk, enskilda avlopp och i viss mån jordbruket på Hammarö. Kommunen arbetar kontinuerligt för att förbättra avloppshanteringen. Som ett led i detta har en avloppspolicy antagits och utredningsarbetet med kommunens långsiktiga avloppshantering fortskrider. Samtidigt kan ett gott skydd för vattenmiljöerna och människors hälsa uppnås på både kort och lång sikt. Översiktsplanen prioriterar bebyggelse i anslutning till kommunala VA-nätet. Miljö- och byggnadsförvaltningen gör en omfattande inventering av enskilda avlopp, som kommer pågå i flera år, samt ger rådgivning. Där det är nödvändigt måste åtgärder vidtas för att minska miljöbelastningen.

Levande sjöar och vattendrag

Det nationella målet säger att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. Målet kan till stor del knytas till problem med övergödning och försurning, vilket omnämnts tidigare. Vid insatser strävar kommunen efter att åtgärder i möjligaste mån ska få positiva effekter på både övergödning och försurning. I fråga om miljögifter sker åtgärder som nämnts ovan för att förbättra enskilda avlopp, samt att latrintömning från båtar inte

är tillåten i Vänern. Kommunen var också tidiga med att samordna inrättande av tankstation för alkylatbensin till motorbåtar. Den restriktiva hållningen till byggnation inom strandskyddat område säkrar också uppfyllande av målet. Hammarö kommun medverkar i Vänerns vattenvårdsförbund och Norra Vänerns fiskevårdsområde, som har i uppdrag sedan många år att vårda och utveckla en levande sjö och goda fiskebestånd. En förstudie över Hammarös våtmarker och strandängar är vägledande för översiktsplanen och ska användas som underlag till ny natur- och vattenvårdsplan.

Grundvatten med god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag. Hammarö kommun har inga grundvattentäkter. Dricksvatten kommer vi flera överföringsledningar från Karlstads kommuns vattenverk. Det ger kommunen stabila vattentillgångar och en säkrad vattenkvalitet. I Hammarös VA-policy anges ambitionsnivån som ska gälla för dricksvattenförsörjning. Översiktsplanens utvecklingsområden ligger i anslutning till kommunens ledningsnät. Vid framtagande av detaljplaner och liknande tillses alltid att tillgången på dricksvatten kan säkras utan att förutsättningarna för framtida försörjning minskas eller föroreningar släpps ut. Detta ingår som en av punkter att beakta i samband med behovsbedömningar för MKB, vilket görs vid alla detaljplaner. Inom VA-verksamheten utförs flera åtgärder på våra avloppsreningsverk för att minimera utsläpp av miljögifter och ämnen som orsakar försurning och övergödning.

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. Såväl naturliga som anlagda våtmarker är en biologisk resurs för kommunen. Hammarö kommun har med hjälp av statsbidrag utfört en fördjupad utredning av våtmarker och strandängar. Våtmarkerna främjar det lokala växt- och djurlivet. Översiktsplanen tar hänsyn till våtmarksområden i en angiven grön- och blåstruktur. En förstudie över Hammarös våtmarker och strandängar är vägledande för översiktsplanen och kommer att användas för att säkerställa funktionella våtmarker med höga naturvärden. Där det bedöms nödvändigt, studeras i samband med miljöbedömning, om exploateringarna riskerar att påverka våtmarker.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras, samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Inriktningen är att detta ska nås inom en generation. Att hela den södra delen av ön frias från bebyggelseutveckling samt att skolskogar, gröna stråk, med mer är prioriterad grönstruktur, ger en god möjlighet att bevara värdefulla skogsområden. Det ska ses som en stark rekommendation att freda särskilt viktiga ytor från exploatering. Kommunen strävar efter att säkra skyddsvärda träd i detaljplaneringen. Den kommunala planeringen kan i övrigt inte påverka skogsbruket annat än då kommunen öger marken. Skogsbruksfrågor hanteras främst av Skogsstyrelsen.

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas, samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks. Globalt sett blir jordbruksmarken allt mer värdefull när jordens befolkning växer och klimatet förändras. Nationellt sett är jordbruksmarken en viktig del av ett hållbart och fossilfritt samhälle, där jordbruksmarken behövs för produktion av livsmedel med mera och för att sluta kretslopp. Samtidigt lyfts också vikten av egenproduktion inom landet, bland annat med hänsyn till transporter, beredskap och risker för smittspridning. Den nationella formuleringen innefattar ett brett spektrum av jordbruksmark och liksom för skogsbruk, kan den kommunala planeringen i slutändan inte påverka annat än den kommunala marken. I syfte att hålla samman tätortsbebyggelse kan återanvändning av mark i kombination med förtätning fungera väl men på vissa platser kommer även en del av tätortsutbyggnaden ske på naturmark eller icke produktiv jordbruksmark i bebyggelsens randzoner. Inriktning i översiktsplanen är att skydda den återstående jordbruksmarken för att säkra framtida behov av jordbruksmark.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Målet innefattar en rad vitt skilda frågor, som på flera sätt berörs av samhällsplaneringen både på ett övergripande plan och i konkreta åt-

gärder. Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. Det ställer krav på flexibilitet i planeringen, eftersom vi måste ha större förståelse och anpassningsförmåga för hur och när förutsättningarna för markanvändningen påverkas. Översiktsplanens föreslagna utveckling sker huvudsakligen i eller i anslutning till befintlig tätort. Åtgärder för minskade koldioxidutsläpp som ökad andel gång, cykel och kollektivtrafik är ett av flera prioriterade områden. Viktigt är dock att komma ihåg, att den absolut största delen bostäder och infrastruktur redan finns. Det är i det befintliga beståndet effekter kan uppnås, genom att bilen får ta mindre plats och användningen av resurser blir lägre och energieffektivare, et cetera. För Hammarö kommuns del planeras för nybyggnation i huvudsak i eller i anslutning till tätorten. Inom tätorterna medges också viss förtätning där det bedöms lämpligt. Detta leder till ett bättre nyttjande av befintlig infrastruktur. Översiktsplanens prioritering med riktlinjer som grönstruktur anses väl svara upp till miljömålets gröna miljöer. Generellt utformas de nya utvecklingsområdena relativt tätt, vilket ger betydande befolkningsökning utan att onödigt stora ytor tas i anspråk. Förtätning, där det kan öka tätortens stadsmässighet, ses generellt som positivt. Miljöerna kan skapa hög grad av rörlighet för barn och äldre och förutsättningar för mänskliga möten. Det stärker den sociala hållbarheten i form av trygghet och säkerhet. För detta eftersträvas även en mångfald av boendemiljöer. En förtätning som mot verkar utglesning och ökat befolkningsunderlag ger bättre förutsättningar för gång, cykel och kollektivt resande. Planeringen syftar generellt till att medge en befolkningsökning som, där ny bebyggelse blir aktuellt, ska kunna leva och bo i långsiktigt hållbara miljöer.

Ett av de regionala delmålen berör kulturmiljöer och närheten till dessa i våra bostäder. Hammarö har flera kulturmiljöer som tas tillvara och utvecklas. Skärgårdsmuseet, Lövnäs kyrka, äldre fiskelägen och sjöbodar, et cetera.

För att stärka de blå miljöerna ställs krav på att allmänheten får ökad tillgång till strandområden genom gröna- och blåstråk, strandpromenader och dylikt. Kommunen är också restriktiva mot ytterligare privatisering av strandområden och värnar strandskyddet.

Generellt sett är problem med buller i kommunen begränsade, trots de trafikleder som sträcker sig över norra delen av ön. Bostäder och verksamheter ska också placeras i förhållande till varandra så att boende i möjligaste mån skyddas från eventuella bullerstörningar av trafikleder.

För den fysiska planeringen, bygglovshantering med mera fungerar översiktsplanen som ett väl underbyggt, sammanhängande stöddokument. Ett antal dokument och liknande fungerar som värdefulla fördjupningar av sakfrågor. Bland dessa kan nämnas, Fördjupade översiktsplaner för Tyehalvön, Rud och Hästviken, Grön resplan, VA-policy, översvämningskarteringar för Väner och Klarälven, Åtgärdsvalsstudier östra Hammarö, våtmarksförstudie, med mera.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd. Den strategiska utvecklingen med riktlinjer, kommunikationsstråkens utbredning och utpekade utvecklingsområdena i översiktsplanen, innehåller styrning för att säkra ekosystemtjänster, grön- och blåstruktur för ett rikt växt- och djurliv. Alla delar bedöms bidra till måluppfyllelse. Detaljerade konsekvensbeskrivningar hanteras i kommande detaljplaneskeden, när detaljplanen bedöms innebära betydande miljöpåverkan på växt- och djurliv. Påverkan på skyddade, hotade och störningskänsliga arter och deras livsmiljöer belyses i miljökonsekvensbedömningen.

Planens betydande miljöpåverkan

Översiktsplanen ligger till grund för annan fysisk planering såsom detaljplaner, bygglovshantering, utredningar med mera. Nedan redogörs, på en övergripande nivå, för de miljöaspekter som berörs. Detaljerade beskrivning av betydande miljöpåverkan som är mer lämpade att studera på detaljnivå med hänsyn till kunskaper, påverkansområdet et cetera tas med då miljökonsekvenser studeras i samband med fördjupade översiktsplaner, detaljplanering och liknande.

Bebyggelsestrukturen och transportstråken ska enligt planen utvecklas i en pärlbandsstruktur, där bebyggelsen förtätas i cirklar (pärlor) längs kollektivtrafik- och cykelstråk. Den strukturen skapar förutsättningar för långsiktigt hållbara, snabba och tillgängliga person- och godstransporter. Strukturen ger alla medborgare gångavstånd till grön- eller naturområden samtidigt som samhälls- och basservice nås med korta restid. Persontransporter med

bil förväntas därför minska med planens utveckling av bebyggelsestruktur och transportstråk. Bilresornas negativa påverkan på luft, klimat, människors hälsa et cetera kan minska betydande genom att nätet av transportstråk för kollektivtrafik, cykel och gång prioriteras. Strukturen ger också förutsättningar för minskat anspråk av markyta till transporter, även om befolkningen ökar på ön.

Ytterligare fördelar med att samla bebyggelsen är att avfallshantering, uppvärmning, elförsörjning och VA-försörjning kan tillgodoses med naturresurseffektiva tekniska lösningar.

Intentionen är att skapa god tillgång till en mångfald och variation av mötesplatser för informella möten mellan generationer, social tillhörighet och kulturell bakgrund. Det blir dock svårt att tillskapa i rena verksamhetsområden, eftersom de ofta är oanvända på kvällstid. Sådana områden kan upplevas otrygga kvällstid. I utvecklingsområdet Nolgård/Jonsbols handelsområde kommer därför nya bostäder ge förutsättningar för mötesplatser som ger social sammanhållning och erbjuda trygghet, tillgänglighet och upplevelser.

Godstransporterna kan energieffektiviseras och utsläppen minska per ton gods, när vägtransporter på lastbil flyttas över till järnväg. Ett ökat nyttjande av befintliga järnvägsstråket med fler turer in till Karlstad (Skoghallbanan) är möjlig. Risken att bullemnivåerna överskrider för de bostäder som ligger närmast spårområdet bedöms som liten.

Ökande cykelresor och cykelgodstransport (upp till ett avstånd av 20 km) på de planerade cykelstråken kan ge en betydande minskning av naturresursanvändning, klimatpåverkan och skadliga utsläpp om den ersätter motorfordon för persontransport och gods.

Värden för riksintressena bedöms öka av översiktsplanens förslag. Detta genom att södra delen av ön inte tillåts någon bebyggelseutveckling. Att skärgården och oexploaterade strandområden skyddas genom tydliga skrivningar bidrar till värdena för riksintressena. Biologisk mångfald och ett rikt växt och djurliv bevaras och stärks genom grön- och blåstruktur och ställningstagande om att säkerställa ekosystemtjänsternas funktion. Den natur- och vattenvårdsplan som kommunen avser att upprätta, kommer underlätta för att bevarandevärden i området tas hänsyn till, bevaras och stärks. Planens riktlinje att ge god och nära tillgång till gröna områden och naturområden i tätortsbebyggelsen tillsammans med grön- och blåstrukturer stärker förutsättningarna för ett rikt friluftsliv.

Det finns en risk att en ökande befolkning och ökad tillgänglighet i skärgården med fler småbåtar och båtbuskar, kan orsaka ökad belastning på naturreservaten, naturvårds- och Natura 2000 områdena. Det kan leda till förlust av arter och skador på friluftsområdenas rekreationsvärden. Det saknas också uppgifter i kartbilder hur grön- och blåstrukturen säkerställer viktiga vandringskorridorer mellan utpekade områden för olika värden. Upprättande av en Natur- och vattenvårdplan är en viktig förutsättning för att bevarandevärdena ska säkras de miljöer och rödlistade arter som finns i de utpekade områdena.

Planens utvecklingsstrategi påverkar kulturmiljöer. Bedömningen är att det tas hänsyn till kulturlämningar och kulturarv genom riktlinjer om att kulturen har varit och är en viktig del i att bygga det moderna, hållbara samhället. Att vi måste ta vara på det som varit för att kunna ge utrymme för det som är nytt. I utvecklingsområden pekas de miljöer ut som ska vissas hänsyn.

Utvecklingsområdet Sätterstrand hamnar perifert i förhållande till tätorten. Det kan försvåra uppfyllande av planens syfte att minska miljöpåverkan. Möjlighet att nyttja cykel och kollektivtrafik ska stärkas både genom infrastruktur åtgärder och en bebyggelse med flerbostadshus för att motverka mer bilresor. Vid exploatering av området kommer Sättersvikens naturkvaliteter beaktas genom naturvärdesinventering. Det kan möjliggöra att naturvärdena bevaras och stärks, samtidigt som de kvalitéerna tillför värde för människor som bosätter sig där. Upprättande av en natur- och vattenvårdplan i kommunen kommer tillse att bevarandevärdena i området tas hänsyn till, bevaras och stärks.

Utvecklingsområdet Östanås följer inte strategin att bebyggas med flerbostadshus. Det ligger också perifert i förhållande till tätorten. Det riskerar att främja fortsatt nyttjande av bil som huvudsakligt transportslag och därmed en negativ miljöpåverkan. Det finns dock tekniska infrastruktur som fiberbredband och kommunalt Vatten och avlopp i området. Det ligger också längs ett befintligt kommunikationsstråk som enligt planen ska utvecklas för bättre kollektivtrafik och cykel.

Utvecklingsområdet Nolgård/Jonsbol kommer öka påverkan på Natura 2000 områdets nordöstra del då bebyggelsens flyttar sig närmare gränsen för området. Det kan medföra störning på växt- och djurarter i Nolgårdsviken. Häckande fåglar på strandängar och i vassbältet kan störas.

Inom utvecklingsområdet Bärstad kommer småbåtshamn utvecklas vid Lövnäs. Påverka kan uppkom-

ma på strandlinjen, den biologiska mångfalden i viken och bullerpåverkan för närliggande bostäder på grund av vattenverksamhet båtlevets aktiviteter orsakar.

Miljökvalitetsnormerna (MKN) reglerar främst föroreningar i utomhusluft, vattenkvalitet samt omgivningsbuller. När bilen får ta mindre plats i infrastrukturen och riktlinjer med bland annat prioritering av gång, cykel och kollektivtrafik förverkligas, bidra det till att kommunen kan hålla sig under gränsvärdena för miljökvalitetsnormer för luft och buller.

Mätningar av luftkvaliteten visar att luftföroreningarna på Hammarö ligger långt under gränsvärden för MKN idag. Bedömning är att utvecklingsstrategin i planen bidrar till att bibehålla det tillståndet eller till och med minska ytterligare.

Det utförs bullerutredning/kartläggning i samband med planärenden där behovsbedömningen visar behov av utredning. Åtgärder vidtas om det visar sig att omgivningsbuller kan orsaka skadliga effekter på människors hälsa eller naturmiljön.

Vattenförekomsterna i kommunen kan förbättras. Både den ekologiska statusen och den kemisk status i Hammarösjön, Värmlandsjön och Kattfjorden, genom ett förbättrat vattenförvaltningsarbetet. Åtgärder för att undvika spridning av bekämpningsmedlet tributyltenn från Hammarösjöns bottensediment är viktigt att vidta om småbåtstrafik utökas.

För höga halterna av kvicksilver och flamskyddsmedlet PBDE försämrar möjligheten att säkerställa god dricksvattenkvalitet och de orsakar skador på organismer i vattenmiljön och långsiktiga skador på populationsnivå. Utvecklingsplanerna i översiktsplanen bedöms inte bidra till att öka dessa ämnen i vattenförekomsterna då det i planen tydligt framgår att kommunen ska beakta miljökvalitetsnormerna (MKN) vid all planläggning, lovgivning och tillståndsprövning samt säkerställa att gällande miljö kvalitetsnormer följs.

Översiktsplanen prioriterar bebyggelse i anslutning till kommunens VA-nät och tydliggör att kommunalt vatten och avlopp är nödvändigt för att bostadsbeståndet ska kunna öka. Det säkerställer att negativa konsekvenser undviks på vattenkvalitet och biologisk mångfald. Däremot kommer det att bli en ökad belastning på VA-nätet, både vad gäller vattenförsörjning som på avloppsreningsverk. Bedömningen är att kommunen har en god planeringshorisont med fokus på långsiktig hållbarhet i sin vatten- och avloppsverksamhet. Det finns bra förutsättning för att kommunens VA-system ska bidra till uppfyllelse

av MKN för vattenkvalitet, genom flera planerade åtgärder. Bland annat ny VA-plan som kommer att omfatta utbyggnad till fler omvandlingsområden vilket minskar utsläpp av och övergödande ämnen.

Det är komplicerat att åtgärda vattenregleringen i Vänern för att uppnå naturliga vattenståndsvariationer. Kommunen beskriver dock förebyggande åtgärder, som även är klimatanpassande, så att planen inte begränsar en framtida naturlig vattenståndsvariation av Vänern.

Aspekter kopplade till (MKN) hanteras också under respektive ämnesområde se nationella miljömålen Ett rikt växt- och djurliv, Frisk luft, God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag.

Översiktsplanens strategi för utveckling och förslag är väl förenliga med nationella miljömål och syftar till att uppfylla gällande miljökvalitetsnormer inom respektive område.

Uppföljning och övervakning

Hammarö kommun bedömer att ett antal åtgärder behöver följas upp. De antas leda till betydande miljöpåverkan och som inte utreds och följs upp inom andra studier än kommunens. Dessa redogörs för nedan. Generellt finns också ett utvecklat system med rutiner för miljöbedömningar i samband med detaljplaner, vilket gör att många miljörelaterade aspekter kan fångas upp tidigt i planprocesser. Sådana aspekter hänvisas till i kommande planeringsprojekt. För att se till att uppföljning sker bör ett uppföljningsprogram upprättas där programmets omfattning, ansvarig nämnd/ kontor för respektive moment utses och tillvägagångssätt framgår.

På en mer detaljerad nivå måste analyser, karteringar, planer och riktlinjer för hantering av ekosystemtjänster och grön- och blåstrukturen utföras, för att säkerställa att planen syfte uppnås.

En natur- och vattenvårdsplan måste upprättas för att förvalta och utveckla de naturvärden kommunen har. Den ska också bidra till uppfyllande av MKN.

Miljövärden som redan följs upp, vattenkvalitetsmätningar som kemisk och ekologisk status av Vänerns vatten, tungmetaller i avloppsslam, luftmätningar, et cetera kan nyttjas för att bedöma om översiktsplanens syfte uppnås.

Kommunikationsstråk och teknisk infrastruktur behöver detaljstuderas och planeras i åtgärdsvalsstudier och planer. Det krävs en högre detaljeringsgrad för att säkerställa att utvecklingen leder till planens syfte.

Riksintresse för kulturmiljövård påverkans av planen, varav en kulturmiljöutredning bör genomföras vid en planläggning av tänka kommunikationsstråk och utvecklingsområden.

Icke-teknisk sammanfattning

De viktigaste konsekvenserna av översiktsplanens genomförande är:

- Hammarö växer genom en proaktiv planering där utbyggnaden huvudsakligen sker i tätorten eller områden med närhet till befintlig infrastruktur. Bebyggelsestrukturen och transportstråken utvecklas i en pärlbandsstruktur, där bebyggelsen förtätas i cirklar (pärlor) längs kollektivtrafik- och cykelstråk. Den Strukturen skapar förutsättningar för långsiktigt hållbara, snabba och tillgängliga person- och godstransporter.
- Förtätning och ny bebyggelse planeras på redan nyttjad mark. En del oexploaterade mark måste ändå användas i de utpekade områdena. De områden som översiktsplanen föreslår är dock valda med avvägning mot väsentliga samhällsintressen och långsiktig hållbar utveckling. Valda områden bedöms främst lämpa sig för bostadsbyggande, men också i viss grad för verksamheter.
- Värden för riksintressena bedöms öka av översiktsplanens förslag. Detta genom att södra delen av ön inte tillåts någon bebyggelseutveckling. Att skärgården och oexploaterade strandområden skyddas genom tydliga skrivningar bidrar till värdena för riksintressena. Samtidigt är flera områden i och nära utvecklingsområdena skyddade i planen genom att de är utpekade. Detta gör att avvägningen mellan bebyggelse och bevarande bedöms rimlig och hållbar.
- Riktlinjerna ger bättre möjlighet att resa mer hållbart. De boende i tätorten ska kunna förlita sig nästan helt till gång-, cykel- och kollektivtrafik, istället för att köra bil, vilket minskar klimatpåverkan, partikelutsläpp och vägtrafikbuller.

- Ett antal förslag höjer bevarandestatusen och stärker hela kommunens och utvecklingsområdenas värden. Detta är mycket viktigt särskilt med tanke på ökad exploatering och hög efterfrågan på att få bygga.
- Vid framtagande av översiktsplanen har utvecklingsstrategin och dess riktlinjer utgjort ett av flera underlag inför valet av utvecklingsområden. Påverkan av natur- och kulturmiljö i detalj kommer att utredas i kommande skeden. När ett område pekats ut ska samhällsbyggnadsvinster vägas mot den påverkan en ut- eller ombyggnad kan ge både på närområdet eller tätorten i stort.

